

Jak przygotować **POEM EXPRESS** ?

Materiał metodyczny dla nauczycieli języka polskiego, wychowania plastycznego i instruktorów prowadzących zajęcia plastyczne dla dzieci

**Propozycję przygotował organizator francuskiej edycji Poem Express;
tłumaczenie z francuskiego, opracowanie wersji polskiej – Agnieszka Dołęga, współpraca – Anna Mieczysława**

Projekt jest przeznaczony dla dzieci w wieku 6–13 lat. Zadaniem uczestnika jest stworzenie poetyckiego plakatu: napisanie wiersza lub poetyckiego zdania na dowolny temat, a następnie zaprezentowania go w formie plakatu. Ważne jest, aby przed rozpoczęciem pisania czy projektowania dziecko rozumiało, co to jest plakat.

Dla nauczycieli projekt jest pomyślany jako propozycja interdyscyplinarnych działań z zakresu języka polskiego i plastyki.

Plakat

- Plakat jest to obraz i tekst na dany temat, które się uzupełniają i dopełniają. Wymaga refleksji przy tworzeniu jednego i drugiego:

Jakimi środkami plastycznymi stworzyć obraz i zapisać tekst?

W jaki sposób tekst będzie wkomponowany w obraz?

Jakim stylem litericznym będzie zapisany tekst?

Jak wybrać miejsce tekstu na obrazie?

Jak sprawić, żeby tekst był czytelny?

- Plakat jest nośnikiem informacji, jest środkiem komunikacji między autorem i odbiorcą. Tekst na obrazie powinien być widoczny i czytelny.

Informować, ale nie zapominać o zasadniczej funkcji plakatu: pobudzić ciekawość, przyciągnąć wzrok, zaskoczyć wszystkich bez różnicowania społecznego. Plakat jest sztuką ulicy. Komunikat, który jest celem plakatu, może istnieć tylko w ścisłym związku między tekstem a obrazem.

(100 affiches françaises a Saint-Petersbourg – Les éditions du demi-cercle, str. 4)

Publiczność sama oceni walory estetyczne i ekspresyjne plakatów, oryginalność pomysłów i umiejętności autorów. Ale nie chodzi o dzieło sztuki czy dekoracyjny przedmiot: bardziej niż „czystą” sztuką, plakat jest środkiem komunikacji wizualnej i poddaje się przymusowi powiązania ze swoją funkcją – przymusowi, który graficy muszą respektować albo obejść.

(100 affiches françaises a Saint-Petersbourg, – Les éditions du demi-cercle, str. 9)

- Plakat jest otwarty na wszystkie techniki plastyczne, ponieważ jest poszukiwaniem estetycznego symbolu.

Dowolność jest przeszkodą

Jak sprawić, żeby dzieci pracowały nad pomysłem, emocjami, eksperymentując z pismem i obrazem?

W Poem Express nie szukamy podkreślenia słów ilustracjami ani ich ozdabiania. Tekst i obraz są równoważne i muszą się uzupełniać. Tekst, obraz i kompozycja tworzą od samego początku całość. I obraz, i tekst muszą być źródłem informacji.

Materiały, narzędzia, format pracy i czas jej realizacji poprowadzą dzieci w ich wyborach pisma i obrazu.

W grupie dzieci czy młodzieży, która nie ma większych doświadczeń artystycznych, dowolność często prowadzi do rozwiązań stereotypowych. Wskazówki i ograniczenia, podane przez prowadzącego, stwarzają napięcie, które mobilizuje do poszukiwania kreatywnych rozwiązań.

Proponujemy 3 etapy pracy i kilka ćwiczeń i eksperymentów pobudzających wyobraźnię.

Etap I: kontakt z poezją i sztukami plastycznymi w celu odkrycia różnorodności stylów i odnalezienia najbardziej odpowiadającego.

Etap II: stadium szkiców, podjęcie próby stworzenia poetyckiego tekstu.

Etap III: tworzenie poetyckich plakatów z wykorzystaniem doświadczeń i materiałów z I i II etapu.

Etap I. Wprowadzenie

Ćwiczenie 1

Prowadzący proponuje uczniom wiersz „Ja”, dzieci próbują przeczytać go w sposób odpowiadający graficznemu zapisowi, np.: słowa zapisane małymi literami cichym głosem, dużymi – głośniej. Wiersz może przeczytać kilkoro dzieci, aby każde znalazło rytm odpowiedni dla siebie.

Wiersz Ja

ja
ja
ja JA
ja
Ja ja ja
Ja
ja
ja
ja
Ja
ja
ja
ja
Ja ja ja
Ja ja ja ja. Ja ja Ja
Ja
Ja
JA
Ja
ja
JA ja ja ja ja

Ja ja ja ja ja ja ja,

Dość mówienia o mnie

John Hegley, Wielka Brytania

Ćwiczenie 2

Prowadzący dzieli dzieci na grupy 4–5-osobowe, każda grupa przygotowuje ten sam wiersz do głośnego przeczytania przed klasą, ale robi to w oparciu o inną wskazówkę. Jedni mają szeptać niektóre fragmenty, inni czytać bardzo głośno lub zaśpiewać kawałek, kolejni przerywać tekst co jakiś czas. Dzieci nie wiedzą, jakie wskazówki dostali inni. W ten sposób zdają sobie sprawę, że jest wiele możliwości interpretacji jednego wiersza, a nie jedyna słuszna.

Prowadzący wybiera na początku wiersze krótkie i łatwe do przyswojenia, tak aby zapamiętanie i przeczytanie nie sprawiało wysiłku. Dzieci muszą się skoncentrować na sposobie wypowiedzenia słów i przekazania ich treści innym. Można dodać inne wskazówki i pracować z różnymi typami tekstów.

Ćwiczenie 3 (Analiza porównawcza wierszy)

Prowadzący zadaje dzieciom kilka pytań na temat 3 dołączonych wierszy. Celem jest refleksja i rozwinięcie własnych pomysłów na temat treści i formy.

Oto kilka przykładowych pytań i odpowiedzi:

- Co te wiersze mają wspólnego?
Wszystkie mówią o zwierzętach, napisane są z humorem.
- Czym dany wiersz różni się od innych?
W wierszu 1. nie ma dużych liter, w wierszu 2. nie ma onomatopei, wiersz 3 nie ma tytułu.
- Który wiersz najbardziej się podoba i dlaczego?

Ćwiczenie 4

Uczestnicy wraz z prowadzącym oglądają różne teksty (ciekawie wydane), zastanawiają się, dlaczego tak zostały ułożone i zaprojektowane. Porównują ich czytelność, estetykę, dopasowanie formy do treści.

Ćwiczenie 5

Prowadzący czyta klasie wiersz, następnie każdy uczeń szuka obrazu, który jego zdaniem pasuje do wiersza. Mogą to być reprodukcje malarstwa, zdjęcia z kolorowych czasopism, gazet. Każdy pokazuje wybrany obraz klasie, argumentując swój wybór.

Etap II. Rozwinięcie

Celem tego etapu jest podjęcie próby napisania zdania/wiersza, ułożenie tekstu na stronie i stworzenie ilustracji. Jest to etap, który nie ma na celu zakończenia pracy, a szkicowanie, wypróbowanie różnych wariantów. Szkice będą potrzebne do stworzenia poetyckiego plakatu w 3 etapie.

Co zrobić, żeby dzieci pisały poezję?

Pisanie poezji nie jest czynnością powszechną ani lekcją gramatyki czy ortografii, jest to przygoda z językiem, dlatego nie ma tu żadnych instrukcji i reguł. Można pomóc dzieciom w wyzwaniu kreatywności, uruchomieniu wyobraźni, poszukiwaniu właściwych słów i ich ułożeniu w najlepszy sposób.

Ćwiczenie 1

Prowadzący przygotowuje dla każdego ucznia trzy kawałki przypadkowych obrazków (przedarte zdjęcie, fragment ilustracji z gazety...). Fragmenty są jak najmniej konkretne, np. nie cały piłkarz, ale jego stopy. Pyta, z czym ten obrazek się dzieciom kojarzy, jakie przywołuje emocje, kolory, zdarzenia...

Każdy uczestnik otrzymuje swój obrazek na 5 minut i pisze poetyckie zdanie inspirowane skojarzeniami, emocjami, jakie wywołał, kolorami, zdarzeniami... Może nazwać przedstawiony przedmiot, jego kolor, formę...

Stworzone zdania nie są czytane przed klasą.

Następnie uczniowie wymieniają się obrazkami ze swoimi sąsiadami i każdy zachowuje jeden wybrany obrazek. Jeszcze raz mają 5 minut na napisanie poetyckiego zdania inspirowanego wybranym obrazkiem.

Stworzone teksty są czytane przed klasą.

Każdy czyta głośno swój tekst. Co trzeba dodać, skorygować? Wszyscy mają możliwość wypowiedzenia własnych uwag, wynikających z odrębnych punktów widzenia, wiedzy, wrażliwości. Każdy uczeń może skorzystać z tych uwag poprawiając swój tekst (jego gramatykę, dobór słów). Dzieci zachowują wszystkie teksty.

Ćwiczenie 2

Prowadzący podaje słowo lub hasło np.: „Zgiełk miasta”. Uczniowie mają 5 minut na zanotowanie minimum 10 słów które mają jakiś związek z tym hasłem. **Nie czytają na głos swoich słów.**

Z zapisanych słów wybierają 3 i układają wiersz z ich użyciem, złożony minimum z trzech wersów. Następnie wszyscy uczniowie po kolei czytają swoje słowa i jeszcze raz piszą wiersze, używając ewentualnie słów, wymyślonych przez innych.

Uczniowie czytają na głos swoje dwa stworzone wiersze. Dzieci zachowują wszystkie teksty.

Ćwiczenie 3

Praca w grupie

Propozycja gry w „Galaktykę”. Prowadzący pisze dowolne słowo-hasło na środku tablicy. Każdy uczeń podchodzi do tablicy i dopisuje słowo, które kojarzy mu się z pierwotnym hasłem. Uczniowie mają 10–15 minut, żeby wypełnić tablicę. Następnie prowadzący prosi uczniów o skreślenie słów, które im „nie pasują”. Muszą jednak wytłumaczyć, dlaczego skreślają te słowa. Jednocześnie osoba, która napisała dane słowo ma prawo uargumentować jego dodanie (sytuacja komunikacyjna, w której może uczestniczyć cała klasa).

Prowadzący proponuje nowe zadanie, tym razem prosząc o podkreślenie słów, które najbardziej pasują. To samo słowo może być podkreślone kilka razy.

Na tym etapie gry „Galaktyki” interesujące jest pójście dalej – wydzielenie słów „gwiazd” z pierwszego etapu (tj. słów najwięcej razy podkreślonych) i spisanie ich wokół pierwotnego hasła na drugiej tablicy (lub kartonie), który będzie widoczny podczas projektu. Na zakończenie do słów „gwiazd” dopisujemy inne, wybrane słowa z pierwszej tablicy, tłumacząc, jaki jest między nimi związek (ćwiczenie w kojarzeniu znaczeń, brzmienia, rymu...)

Ta gra pozwala wydzielić słowa pasujące do danego tematu. Uczeń będzie mógł zastosować podobną metodę we własnej pracy.

Ćwiczenie 4

Gdybym był:

- podróżą na piechotę
- „wkurzającą” sytuacją
- wyobrażonym miastem
- piórnikiem na kredki
- kolorem szczęścia
- pokojem

to...

Uczniowie mają za zadanie napisać wiersz na temat jednej z tych propozycji.

Wyzwalacz obrazów

Ćwiczenie 1

Każdy uczeń wybiera wiersz i projektuje trzy sposoby zapisania go na kartce różnych rozmiarów i kształtów, np. na kwadracie, prostokącie w pionie i w poziomie. Za każdym razem powinien inaczej ułożyć ten sam tekst i użyć innego liternictwa.

Dzięki temu ćwiczeniu uczestnik zdaje sobie sprawę, że ułożenie tekstu i typ pisma mają duży wpływ na czytelność i estetykę całości.

Ćwiczenie 2

Każdy uczestnik ma przed sobą stronę z gazety, wybiera z niej jeden lub więcej obrazków. Zamalowuje wszystko, co jest wokół tego obrazka (obrazków) używając farb, pastelów, robiąc kolaże itp. Następnie układa poetycki tekst nawiązujący do tego obrazka. Zapisuje go bezpośrednio na gazecie lub na kawałkach papieru, które następnie przykleja do papieru gazetowego.

Etap III: Tworzenie

W tym etapie każde dziecko stworzy swój poetycki plakat. Korzysta z tekstów napisanych w poprzednich ćwiczeniach, sprawdza, czy trzeba jeszcze nad nimi popracować, czy są wystarczająco satysfakcjonujące.

Uczeń sprawdza jak tekst ma być ułożony na stronie, jaki format jest najbardziej interesujący, jaki rodzaj pisma wybrać i gdzie umieścić tekst. Tworzy opracowanie graficzne. Wybiera materiały i narzędzia (np. farby, ołówki, flamastry, tusz, pióro, kreda, tkanina, papier, pędzel, palce, nożyczki, wałki, igły) oraz technikę tworzenia (kolaż, wydzieranka, rysowanie, malowanie, odbijanie itp.).

Ważne jest, żeby plakat był łatwy w transporcie i nadawał się do wyeksponowania na pionowej ścianie.